

АНОТАЦІЯ

Меньшакова Д.О. Ядерний статус Франції як чинник її публічного позиціонування в євроатлантичному безпековому середовищі. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія. (Галузь знань 05 Соціальні і поведінкові науки) – Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Дніпро, 2021.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретичного положення про можливість використання ядерного статусу Франції як чинника її публічного позиціонування в євроатлантичному безпековому середовищі. Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертаційне дослідження є першою спробою в українській політичній думці комплексно дослідити вплив ядерного статусу на формування засад безпекової політики та публічного позиціонування Франції в євроатлантичному безпековому середовищі.

Метою дослідження є: по-перше, обґрунтування теоретико-концептуальних засад публічного позиціонування Франції в євроатлантичному безпековому середовищі; по-друге, виокремлення унікальних рис її політики, сформованої під впливом наявності ядерного статусу; по-третє, систематизація основних факторів прийняття стратегічних рішень Франції в умовах сучасної безпекової ситуації в євроатлантичному регіоні.

Для досягнення мети, передбачено виконання наступних **завдань**:

- проаналізувати досвід набуття Францією ядерного статусу, процес її становлення як ядерної держави;
- дослідити витоки ядерної стратегії Франції, приділити увагу особливостям французької концепції стримування;
- розглянути нормативно-правову базу, що регулює питання ядерного статусу Франції;
- розкрити роль ядерного статусу в президентській кампанії 2017 року;
- визначити роль ядерного статусу як ознаки військової могутності;

- обґрунтувати особливе значення економічного компонента в реалізації ядерної стратегії Франції;
- виокремити функції ядерного статусу як механізму реалізації геополітичних інтересів Французької Республіки;
- сформулювати особливості євроатлантичного виміру ядерної стратегії Франції;
- розкрити позицію Франції в дисипативній структурі НАТО, використовуючи синергетичний підхід;
- виявити залежність між захисними перевагами володіння ядерним статусом і забезпеченням безпекового балансу в євроатлантичному регіоні.

Об’єкт дослідження – євроатлантичне безпекове середовище.

Предметом дослідження виступає ядерний статус як інструмент впливу на публічне позиціонування Франції в євроатлантичному безпековому середовищі.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є дотримання принципів всебічності, науковості, комплексності, послідовності, системності, цілісності та об’єктивності. Завдяки використанню методів синтезу та аналізу, застосуванню системного методу визначено зміст поняття ядерного статусу Франції в контексті французького політичного дискурсу, що стало підґрунтям для дослідження обраної проблематики. Принцип історизму дозволив вивчити еволюцію ядерної стратегії Франції. Методом єдності історичного та логічного було досліджено особливості нормативно-правової бази, що регулює питання ядерного статусу Франції. Діалектичний метод дозволив сформулювати основні ознаки євроатлантичного безпекового середовища, що знадобилось для вивчення особливостей публічного позиціонування Франції в ньому. Дослідження економічного компонента ядерного статусу Франції відбувалось на засадах використання компаративного та статистичних методів. Міждисциплінарний підхід став запорукою вивчення функцій та ознак ядерного статусу Франції з погляду оцінки її впливу на світову політику. Євроатлантичний вимір ядерної стратегії Франції досліджувався за допомогою структурно-функціонального аналізу.

Синергетичний підхід сприяв визначенню ролі Франції, як політичного актора в дисипативній структурі євроатлантичного безпекового середовища. Метод узагальнення, сходження від абстрактного до конкретного окреслили роль Франції в гарантуванні безпекового балансу регіону.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертаційне дослідження є першою спробою в українській політичній думці комплексно дослідити вплив ядерного статусу на формування засад безпекової політики та публічного позиціонування Франції в євроатлантичному безпековому середовищі. У межах проведеного дослідження одержано наукові результати, що містять наукову новизну, розв'язують конкретне питання політичної науки і характеризують особистий внесок авторки в розробку окреслених проблем:

Вперше:

- досліджено місце та роль ядерного статусу Франції у публічному позиціонуванні держави в межах євроатлантичного безпекового середовища в умовах появи нових загроз національній безпеці, спричинених трансформаціями та метаморфозами стратегічного контексту сучасної системи безпеки на фоні деградації міжнародно-правового порядку в 10-х–20-х роках XXI століття;

- встановлено роль ядерного статусу як флуктуації процесу електорального вибору у президентській кампанії 2017 року;

- використано синергетичний підхід для дослідження ролі Франції, як ядерної держави, чинник-аттрактора політико-інституційної взаємодії Франції і НАТО, для запобігання локалізаційним процесам у світовій системі, пов'язаних зі створенням територіальних зон нестабільності, а також мікробіфуркаційним процесам всередині Північноатлантичного Альянсу, доведено її гармонізуючу роль в безпекових структурах у межах євроатлантичного регіону.

Удосконалено:

- науковий підхід із дослідження інструментів безпекової політики Франції, який полягає у синтезі синергетичної теорії, основ політичного реалізму та стратегічного аналізу національної політики безпеки;

- синтез ядерного статусу через призму зростання видатків на оборонну галузь в бюджеті Франції, що в перспективі позначиться на підвищенні військового потенціалу євроатлантичного безпекового середовища і Франції;

- дослідження кореляції ядерного статусу і безпекової політики Франції, яка впливає на формування її оборонної стратегії в умовах зростання кількості безпекових загроз останнього десятиліття;

- аргументацію концепції публічного позиціонування Франції у світі, з підвищенням значення фактору ядерного статусу, внаслідок зростання її амбіцій у світовій політиці та унікальності її стратегічної та безпекової політики, обумовленої наявністю оборонного потенціалу повного спектру;

- аналіз пріоритетних напрямків оборонної та безпекової стратегії Франції за рахунок дослідження ключових позицій її безпекового бюджету, в якому динаміка витрат на модернізацію ядерних сил є визначальною.

Набуло подальшого розвитку:

- актуалізація нормативно-правової бази стратегічної та оборонної політики Франції, що зумовлено приходом до влади нового президента і переосмислення стратегічних пріоритетів оборони та національної безпеки, результатом чого став «Закон про військове планування 2019-2025»;

- дослідження положень стратегії Франції за президентства Е. Макрона, ключовими серед яких визначено: захист від терористичної загрози, створення гармонізованої та комплексної європейської та євроатлантичної системи оборони і безпеки після Брекзиту, а також готовність відповісти на появу «нових» безпекових загроз (зміна середовища безпекових відносин, як результат посилення глобальної конкуренції між Китаєм і США; збільшення кількості «сірих зон», внаслідок розмивання понять конкуренції і конфронтації; розвиток стратегічної інфраструктури світу завдяки технологічному прогресу і вдосконаленню цифрових технологій; ескалація конкуренції у всіх просторах від повітряного до космічного та цифрового, на фоні деградації міжнародно-правової системи; збільшення оборонних потенціалів ядерних держав).

Ефективність реалізації стратегії гарантується системою з ядерних сил та її інфраструктурою;

– визначення військової могутності Франції, як похідної від її трансформованої оборонної стратегії, вирішальним інструментом якої виступають модернізовані ядерні сили;

– обґрунтування підвищення ролі євроатлантичного вектору у безпековій стратегії Франції, внаслідок недостатньої консолідованості, солідарності і вразливості системи європейської колективної безпеки, що зумовило пошук нових шляхів гарантування безпеки, одним з яких можна назвати поглиблення політико-інституційної взаємодії між Францією та НАТО.

Практичне та теоретичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання основних положень дисертації у підготовці наукових курсів для фахівців-політологів. Матеріали та висновки дослідження можуть бути впроваджені у навчальний процес, зокрема, для підготовки викладання дисциплін «Геополітика», «Ризикологія», «Конфліктологія», «Аналіз та прогнозування політики», «Міжнародна та європейська безпека», і «Політична безпека держави», а також інших дисциплін у галузі соціальних та поведінкових наук. Основні результати дослідження можуть скласти теоретично-концептуальну основу для практичного розуміння сучасних засад ядерної стратегії Франції, що дозволяє проаналізувати публічне позиціонування Франції на міжнародній арені з погляду концепції ядерного стримування в констеляції безпекового балансу регіону.

Ключові слова: ядерний статус, Франція, публічна політика, позиціонування, євроатлантичний регіон, безпека держави, НАТО, безпека, національні інтереси, політика безпеки, безпекова політика.

ABSTRACT

Menshakova D.O. France's nuclear status as a factor of its public positioning in the Euro-Atlantic security environment. – Qualification scientific paper: manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the doctor of philosophy on a speciality 052 Political science. (Field of knowledge 05 Social and behavioural sciences) – Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, 2021.

The dissertation thesis is devoted to the substantiation of the theoretical position on the possibility of using France's nuclear status as a factor of its public positioning in the Euro-Atlantic security environment. The scientific novelty of the collected results is determined by the fact that the dissertation research is the first attempt in Ukrainian political thought to comprehensively investigate the impact of France's nuclear status on the foundations of its security policy and public positioning in the Euro-Atlantic security environment.

The purpose of the study is 1) to substantiate the theoretical and conceptual foundations of France's public positioning in the Euro-Atlantic security environment; 2) to identify unique features of its policy, formed under the influence of nuclear status; 3) to systematize main factors of France's strategic policy decisions in the current security situation in the Euro-Atlantic region.

For achieving this purpose, the following **scientific tasks** are performed:

- to analyze the experience of France's nuclear status acquisition, the process of its formation as a nuclear state;
- to study the origins of France's nuclear strategy, to pay attention to the peculiarities of the French concept of deterrence;
- to consider the legal framework governing the French nuclear status;
- to expose the role of nuclear status in the 2017 presidential campaign;
- to define the role of nuclear status as an indication of military power;
- to substantiate the particular importance of the economic component in the implementation of France's nuclear strategy;
- to single out the functions of nuclear status as a mechanism for realizing the geopolitical interests of the French Republic;
- to formulate the Euro-Atlantic dimension of France's nuclear strategy features;
- to reveal France's position in the dissipative structure of NATO by using a synergetic approach;

- to identify the relation between nuclear status's protective benefits and the Euro-Atlantic security region's balance.

The object of research is the Euro-Atlantic security environment.

The study's subject is the nuclear status as a factor influencing public positioning of France in the Euro-Atlantic security environment.

Research methods. The methodological basis of the thesis research is the observance of the following principles: comprehensiveness, scientificity, complexity, consistency, systematics, integrity and objectivity. Through the use of synthesis and analysis methods, the application of a systematic method, the content of France's nuclear status concept in the context of French political discourse is determined, which became the basis for further study of the selected issues. The principle of historicism contributed to studying the evolution of France's nuclear strategy. The unity of historical and logical methods studied the legal framework's features governing France's nuclear status. The dialectical method made it possible to formulate and determine the Euro-Atlantic security environment's main features, which was needed to study the peculiarities of France's public positioning in it. The study of France's nuclear status' economic component was based on comparative and statistical methods using. An interdisciplinary approach has become the key to studying France's nuclear status's functions and features to assess its impact on world polity. The Euro-Atlantic dimension of France's nuclear strategy has been explored through structural and functional analysis. The synergetic approach allowed to determine France's place and role in the Euro-Atlantic security environment's dissipative structure. The method of generalisation, the ascent from the abstract to the concrete, helped determine France's role in ensuring the region's security balance.

The scientific novelty of the obtained results is determined by the fact that the dissertation research is the first attempt in Ukrainian political thought to comprehensively study the impact nuclear status on the foundations of security policy and public positioning of France in the Euro-Atlantic security environment. Within the framework of the conducted research, the scientific results containing scientific novelty, solving specific issue of political science and characterizing the personal

contribution of the author to the development of the outlined problems has been received.

For the first time, it has been:

- analysed the place of France's nuclear status in the public positioning of the state within the Euro-Atlantic security environment in the conditions of new threats to national security, caused by strategic context of the modern security system transformations and metamorphoses against the background of degradation of international law in the 10-the 20s of the XXI century;

- established the role of nuclear status as a fluctuation of the electoral election process in the 2017 presidential campaign;

- used a synergetic approach to study France's role as a nuclear power, a factor attractor of political and institutional cooperation between France and NATO for preventing localisation processes in the world system, associated with the creation of territorial zones of instability, and microbifurcation processes within the North Atlantic Alliance, proved its harmonising role in security structures of the Euro-Atlantic region.

It has been improved:

- the scientific approach to the study of French security policy instruments, which consists of the synthesis of synergetic theory, the foundations of political realism and strategic analysis of national security policy;

- the synthesis of nuclear status through the prism of increasing defence spending in the French budget, which in the long run will affect the military potential of the Euro-Atlantic security environment and France;

- the study of the correlation between France's nuclear status and security policy, which influences the formation of its defence strategy in the context of the growing number of security threats of the last decade;

- the argumentation of France's public positioning with increasing nuclear status factor increasing, due to the growth of its ambitions in the world and the uniqueness of its strategic and defence policy guaranteed by the full range defence potential;

– the analysis of France’s defence and security strategy’s priority directions by studying the critical positions of its security budget, in which the dynamics of expenditures for the modernization of nuclear forces is decisive.

It has been further developing:

– the legal framework of France’s strategic and defence policy revising, due to the coming to power of the new president and rethinking the strategic priorities of defence and national security, which resulted in the “Military Planning Law 2019-2025”;

– the study of French state policy postures during E. Macron presidency, the key ones being: protection against the terrorist threat, creation of a harmonized and integrated European and Euro-Atlantic defence and security system after Brexit, and readiness to respond to “new” threats (changing security relations environment, due to increased global competition between China and the United States; increase in the number of “grey zones” because of concepts of competition and confrontation blurring; development of the strategic infrastructure of the world by technological progress and improvement of digital technologies; escalation of competition in all environments from air to space and digital, against the background of the international legal system degradation; increasing the nuclear status defence capabilities) the effectiveness of which is guaranteed by the nuclear force system and its infrastructure;

– acquired a definition of France’s military power as a derivative of its transformed political strategy, the crucial tool of which is modernized nuclear forces;

– the growing role of the Euro-Atlantic security region in French security strategy resulted from consolidation, solidarity and vulnerability lack within the European collective security system, which led to the search for new ways to ensure security, including deepening cooperation between France and NATO.

The practical and theoretical significance of the obtained results lies in the possibility of using the main provisions of the dissertation thesis for the preparation of scientific courses for political scientists. Materials and conclusions of the research can be implemented into the educational process, in particular, to prepare for the teaching of disciplines “Geopolitics”, “Riskology”, “Conflictology”, “Policy

Analysis and Forecasting”, “International and European Security” and “Political Security”, as well as other disciplines in the field of social and behavioural sciences. The main results of the study can form a theoretical and conceptual basis for a practical understanding of the current principles of France’s nuclear strategy, which allows us to analyze the public positioning of France on the international arena in terms of the concept of nuclear deterrence in the security balance of the region.

Keywords: nuclear status, France, public policy, positioning, Euro-Atlantic region, state security, NATO, security, national interests, security policy, security politic.

Список опублікованих праць за темою дисертації:

Публікації у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з політичних наук:

1. Menshakova D. Economic component of French nuclear status. *Epistemological studies in philosophy, social and political sciences*. 2019. Vol. 2, Iss. 2. P. 142–153. (0,46 друк. арк.)

2. Меньшакова Д. Роль і місце Франції в дискурсі щодо ядерного стримування в Європі. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2020. Том 12, Вип. 1(25). С. 203–210. (0,29 друк. арк.)

3. Меньшакова Д.О. Ядерний статус Франції як інструмент реалізації її зовнішньополітичних інтересів на міжнародній арені. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*. 2020. Вип. 27. С. 135–142. (0,29 друк. арк.)

Публікації у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку:

1. Menshakova D. «The nuclear status as an element of presidential election campaign in 2017 in France». *European political and law discourse*. 2018. V. 5 Iss. 1. P. 181–187. (Чехія). (0,25 друк. арк.)

Наукові публікації апробаційного характеру:

1. Меньшакова Д.О. Діджиталізація і кібер-загрози в галузі ядерної безпеки Франції. *Соціально-політичні проблеми сучасності: зб. тез доп. V*

всеукр. наук. конф., м. Дніпро, 20 берез. 2020 р. Дніпро, 2020. С. 92–95. (0,125 друк. арк.)

2. Меньшакова Д.О. Внутрішнє правове регулювання використання ядерної зброї Францією. *Innovation in science: modern challenges*: Abstr. of the int. sc. conf., Munich, 25-26 May 2020. Munich, 2020. P. 255–261. (0,25 друк. арк.)

3. Меньшакова Д.О. Ядерний статус Франції в безпековому балансі НАТО без договору про ліквідацію РСМД. *Сучасні світові тенденції розвитку науки та інформаційних технологій*: Мат-ли міжн. наук.-практ. конф. Одеса, 22-23 трав. 2020. Одеса, 2020. С. 142–146. (0,17 друк. арк.)

4. Меньшакова Д.О. Кореляція зовнішньополітичної стратегії Франції у євроатлантичному безпековому регіоні з її ядерним статусом. *Innovation in science: modern challenges*: Abstr. of the int. sc. and pract. conf., Barcelona, 06-08 Sept. 2020. Barcelona, 2020. P. 255–261. (0,25 друк. арк.)